

hens 1940; B. J. Slot, *Archipelagus Turbatus. Les Cyclades entre colonisation latine et occupation ottomane c. 1500-1718*, İstanbul 1982, I-II, tür.yer.; A. Tselikas, *Martyries apo ti Santorini (1573-1819)*, Athens 1985; Ch. Frazee, *The Island Princes of Greece: The Dukes of the Archipelago*, Amsterdam 1988, tür.yer.; Evangelia Balta, *Problèmes et approches de l'histoire ottomane. Un itinéraire scientifique de Kayseri à Eğriboz*, İstanbul 1997, s. 67-148; M. Mindrinos, "Türkiye'de eggraftis Santorinis", *Santorini, Tiera, Thirasia, Aspronisi, Ifaisteia* (ed. I. M. Danezes), Athens 2001, s. 323-328; A. G. K. Savvides, "Simioseis gia ti Mesaioniki Thira-Santorini os ta teli tou 15ou aiona", *Partana*, XV/53-54 (1994), s. 117-127, 205-211; a.m.f., "Santurin Adasi", *EI²* (İng.), IX, 20.

EVANGELIA BALTA

SANUDO, Marino (1466-1536)

Venedik tarihçisi.

22 Mayıs 1466 tarihinde Venedik'te doğdu. Kendisinden önce ve kendisinden sonra ünlü kişilerin yetiştiği soylu bir aileye mensuptur. Tanınmış bir siyaset adamı ve diplomat olan babası Leonardo papalık nezdinde görevli iken 1476 yılında Roma'da ölmüştür. İlmî eserlerde, dedelerinden adını taşıdığı seyyah-coğrafyacı ve Türkler'e karşı bir Haçlı seferi projesi hazırlayan Marino Sanudo ile (Torsello, Il Vecchio "yaşlı") karıştırılmaması için Il Giovane ("genç") lakabıyla anılır. Venedik Cumhuriyeti Senatosu'na üye seçildi ve çeşitli üst düzey görevlerde bulundu. Döneminde mümtaz kişiliği ve eserleri kadar el yazmaları, nâdir basmalar, haritalar ve etnografik çizimlerden oluşan kütüphanesiyle de tanınmıştı. 4 Nisan 1536'da Venedik'te öldü.

On beş yaşında yazmaya başlayan Sanudo devrindeki akımlara uygun olarak klasik devir müelliflerini örnek alıp çeşitli eserler kaleme aldıysa da Türk ve İslâm âlemini yakından ilgilendiren üç tanesidir. Bunlardan ilk önemli eseri Venedik devlet başkanları üzerine kaleme aldığı *Le Vite dei dogi*dir (Milano 1733, 1900-1911; nşr. Angela Caracciolo Arico, I-II, Venezia 1989-2001). İkinci eseri (*La Spedizione di Carlo VIII in Italia*, Venezia 1873), Osmanlı tarihi için ayrı bir değeri bulunan, Fransa Kralı VIII. Charles'in 1495'te yanına Cem Sultan'ı da alarak Napoli'ye gittiği ve şehri (krallığı) ele geçirdiği İtalya seferi hakkındadır. Sanudo'nun duyduklarından başka bizzat seferin yapıldığı yere giderek müşahedelerini kaydettiği bu çalışmadan daha sonraki araştırmalarda istifade edilmekle birlikte düzenli bir neşrinin yapılmamış olması değerini biraz gölge-

lemiştir. Bu eser Fransızca'ya da çevrilmiştir. Onun en önemli eseri, 1 Ocak 1496 günü başlayıp 30 Eylül 1533'e kadar otuz yedi yılda yazdığı *I Diarii*'dir (I-LVIII, Venezia 1879-1903; Bologna 1969, tıpkıbasım). Uzun zaman sıkı kayıtlar altında korunan ve uzmanların ancak özel izinle faydalanabildiği eser XVIII. yüzyılın sonlarında tarihçi Francesco Donado tarafından ayrıca istinsah ettirilmiş, bundan bir asır sonra da neşredilmiştir. Küçük punto harflerle basılmış 40.000 sayfadan oluşan elli sekiz cilt hacmindeki eser *I Diarii* (günlükler) adını taşımakla birlikte aslında Sanudo'nun günlük hâtıratı değil belgelerle zenginleştirilmiş güncel bir Venedik tarihidir. Sanudo çok istemesine rağmen resmî tarihçi için kitabına tarih yerine bu adı vermiştir.

Müellif eserinde milletlerarası muhaberelelerden ele geçirdiği veya memurların kendisine ulaştırdığı bilgileri, casusların ve tüccarların buldukları mahallerden gönderdiği haberleri, belgeleri, şahit olduğu hadiseleri, siyasi çalkantıları, Venedik şehri ve çevresinde meydana gelen gelişmeleri, yabancı ziyaretçileri ve bu arada Osmanlı temsilcilerini ve onların şehir içinde meydana getirdikleri etki ve tepkileri titizlikle değerlendirmiştir. Kitapta özellikle başta İstanbul olmak üzere Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerinden gönderilen belgelere, raporlara ve bu arada antlaşma metinlerine, padişahların ve idarecilerin mektuplarının tercümelerine yer verdiği görülür. II. Bayezid'in son yıllarını, Yavuz Sultan Selim'in bütün dönemini ve Kanûnî Sultan Süleyman'ın saltanatının ilk on iki yılını ilgilendiren, ayrıca Venedik Cumhuriyeti'nin sıkı ekonomik ve siyasi ilişkiler içinde bulunduğu Memlûk Sultanlığı ile Safevî hânedanı hakkında değerli açıklamalar içeren bu bilgi ve belgeler Osmanlı tarihi için çok büyük önem taşımaktadır ve onlardan geniş çapta istifade eden ilk Osmanlı tarihi uzmanı von Hammer-Purgstall'ın eserine katkısı büyüktür. Eserin Osmanlı ve İslâm dünyasıyla ilgili olarak verdiği mâlûmattan Safevîler hakkındaki kayıtlar Franz Babinger ve Bianca Maria Scarcia-Amoretti, Memlûkler'in son devirleriyle ilgili kayıtlar Maria Nallino, Türk diplomatlarının Venedik topraklarındaki faaliyetlerine dair haberler Walter Zele ve Maria Pia Pedani-Fabris gibi ilim adamları tarafından çeşitli makalelerde değerlendirilmiştir. Osmanlı tarihinin bu yıllarını inceleyen Avrupalı ve Amerikalı tarihçiler de Sanudo'nun eserini ihmal etmediler. Klasik İtalyanca ve dönemin Venedik lehçesi

konusundaki yetersizlik sebebiyle Türk tarihçileri bu konuda çalışma yapmamışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

M. Sanudo, *I Diarii*, Venezia 1879-1903, Fulin tarafından yazılan önsöz; A. Pertusi, "Gli inizi della storiografia umanistica del quattrocento", *La Storiografia veneziana fino al secolo XVI. Aspetti e problemi*, Firenze 1970, s. 269-332; G. Cozzi, "Marino Sanudo il Giovane: dalla cronaca alla storia (nel V centenario della sua nascita)", *a.e.*, s. 333-358; M. M. Mazzaoui, "Sah Tahmasb and the Diaries of Marino Sanuto (1524-1533)", *Die Islamische Welt Zwischen Mittelalter und Neuzeit: Festschrift für Hans Robert Roemer zum 65. Geburtstag* (ed. U. Haarmann – P. Bachmann), Beirut 1979, s. 416-423; P. Sebastian, "Ottoman Government Officials and their Relations with the Republic of Venice in the Early Sixteenth Century", *Studies in Ottoman History in Honour of Professor V. L. Ménage* (ed. C. Heywood – C. Imber), İstanbul 1994, s. 320-322; P. Margaroli, *Marin Sanudo. I Diarii (1496-1533)*, *Pagine scelte*, Vicenza 1997; E. R. Dursteler, *Venetians in Constantinople: Nation, Identity, and Coexistence in the Early Modern Mediterranean*, Baltimore 2006, tür.yer.; C. Neerfeld, *Historia per forma di Diaria: La cronachistica veneziana contemporanea a cavallo tra Quattro e il Cinquecento*, Venezia 2006, s. 27-46, 208-221; M. Cortelazzo, *Dizionario veneziano della lingua e della cultura popolare del XVI secolo*, Limena 2007.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

SAPIKLİK

(bk. DALÂLET).

SARAÇ, Mustafa Celal (1906-1998)

Cumhuriyet döneminin
ilk fizik profesörlerinden,
bilim tarihçisi.

Urfa ulemâsından olan babası müderris Abbas Vâsık Efendi'nin görevli bulunduğu Bağdat'ta doğdu. Urfa Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra (1922) bir yıl matematik öğretmenliği yaptı. Ardından Adana'da liseyi bitirerek İstanbul'a gitti ve Yüksek Mühendis Mektebi'ne (bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi) girdi. 1927'de Maarif Vekâleti'nin açtığı sınavı kazanarak Fransa'ya gönderildi ve Dijon Üniversitesi Fen Fakültesi'nde matematik, fizik, kimya, Edebiyat Fakültesi'nde bilim tarihi ve felsefesi okudu. 1932'de yurda dönüp bir süre Adana Erkek ve Kız liselelerinde fizik öğretmenliği yaptı. 1933 üniversite reformundan sonra İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde umumî ve tecrübî fizik doçentliğine, 1941'de Ankara-